

ГНОСЕОЛОГІЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ГРОШОВИХ ПЕРЕКАЗІВ МІГРАНТІВ ЯК РІЗНОВИД КАПІТАЛУ

У статті здійснено комплексне дослідження гносеології формування різновидів капіталу, що дозволило з'ясувати їх основні характеристичні ознаки і їх відповідність основним характеристикам грошових переказів. Порівняння визначень, з гносеологічної точки зору, свідчить про наявність спільної економічної природи і теоретичної бази грошових переказів з визначенням капіталу та його різновидів, що проявляється у ідентичності цих категорій за змістом, формою, характером, джерелом, призначенням і рухом.

The article shows complex research of the gnosiological formation of different types of capital that give opportunity to determine its main characteristics and feature responses to remittances. The comparison of definitions from gnosiological point of view shows that it has similar economic nature and theoretic base between remittances and different types of capital. These categories are similar in terms of content, form, character, source, purpose and movement.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Із розвитком міжнародних процесів транскордонного переміщення капіталу і формування величезних обсягів внутрішніх капіталовкладень теоретичні підходи до визначення категорії "капітал" істотно змінились, розширились і набули додаткових значень та пояснень. Зростання ролі грошових переказів на міжнародному фінансовому ринку вимагає і їх гносеологічних досліджень, що дозволить віднести заощаджені кошти мігрантів до категорії "капітал" як за змістом, так і за значенням.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У дослідницьких роботах і аналітичних працях багатьох міжнародних організацій та окремих фахівців останнім часом з'явилась низка публікацій, в яких досліджено масштаби і значення грошових переказів мігрантів. Переважна більшість цих праць присвячена практичним аспектам впливу грошових переказів на суспільний розвиток країн, що приймають [11; 15; 17; 26].

НЕВИРІШЕНА РАНИШЕ ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Однак їх увага приділена переважно соціальному значенню переказів як джерелу життєдіяльності сімей мігрантів. Значно менше уваги приділяють переказам як капітальному ресурсу, який забезпечує, відновлює і доповнює соціально-економічні складові розвитку суспільства.

Метою статті є порівняння основних гносеологічних характеристик різновидів капіталу з основними ознаками грошових переказів і з'ясування ідентичності цих категорій за ключовими показниками змісту, значення, характеру, форми, джерела утворення тощо.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відкриття національних кордонів і лібералізація економічних відносин істотно активізували міжнародні міграційні процеси. Широкомасштабна трудова міграція в свою чергу прискорила потоки міжнародних грошових переказів мігрантів переважно з розвинених країн в країни, що розви-

ваються. Темпи зростання і обсяги грошових переказів вже перевищують обсяги інших джерел зовнішніх фінансових ресурсів та інших складових міжнародного ринку капіталу. Швидке зростання обсягів переказів та їх значення в системі міжнародного ринку капіталу особливо для країн, що розвиваються, актуалізувало теоретичні дослідження цієї проблематики. Особливий інтерес представляє з'ясування ідентичності грошових переказів іншим складовим міжнародного ринку капіталу. З цією метою нами проведено дослідження гносеології ідентичності визначень грошових переказів та капіталу. В основу дослідження покладено три методологічні підходи. Перший — дослідження термінологічних особливостей визначення грошових переказів та з'ясування їх основних характеристикних ознак. Другий — дослідження різних видів капіталу, їх визначень, а також з'ясування їх основних характеристикних ознак. Третій — порівняння характеристикних ознак визначення капіталу та грошових на предмет їх відповідності (ідентичності).

Дослідження літературних джерел, в яких наводяться визначення грошових переказів, свідчить, що цей термін є досить новим для економічної науки. Даній проблемі почали приділяти увагу лише на початку 70-х рр., і повного визначення досі не має. Є низка вузько технічних визначень. Наприклад Б. Робертс, М. Орозко, Дж. Ван Доорт, А. Кора Аванс, Дж. Клан, А. Андреассен, Р. Варгас-Лундіус визначають грошові перекази як кошти, відправлені особами, які працюють за кордоном в ті країни, з яких вони приїхали, або з яких вони походять [10, с. 3; 11, с. 1; 12, с. 8; 13, с. 2; 14, с. 1; 15, с. 2]. Причому Д. Рата уточнює, що грошові перекази — це не громадські, корпоративні чи інші загальнодоступні кошти, а скоріше приватні трансферти напряму від відправника до отримувача [16, с. 274]. Д. Хольтз-Еакін у своєму визначенні вказує, що грошові перекази вже можуть здійснюватись через електронні засоби оплати або через низку неофіційних каналів — досить часто їх можуть навіть перевозити власноруч [19, с. 1].

Згідно з методиками МВФ грошові перекази рекомендується визначати як суму трьох ключових компонентів: перекази мігрантів, оплата праці робітників і трансферти, пов'язані з міграцією [17, с. 8—9]. Компонент "перекази мігрантів" це ті кошти, які мігранти, постійно перебуваючи за кордоном (понад 1 рік), направляють на батьківщину. Компонент "оплата праці робітників" передбачає пересилання коштів за виконавчу роботу нерезидентами для роботодавця з іншої країни (досить часто компанії напряму переводять гроші на рахунки найманих працівників в банках на їх батьківщині). Третій компонент "трансферти пов'язані з міграцією" не є поширеним і великим в

обсягах у більшості країн, що розвиваються, адже представляє еквівалент вартості майна, яке мігрант транспортує при переміщенні з однієї країни в іншу. Тобто грошові перекази дійсно являють собою складний комплекс компонентів, що характеризують зміст коштів, які надходять від мігрантів на батьківщину.

Дослідження робіт з проблеми грошових переказів свідчить, що під цю категорію підпадають значні обсяги не тільки фінансових, але і матеріальних ресурсів. Так, відповідно до Інструкції Платіжного балансу, що періодично публікується МВФ, до грошових переказів відносять як матеріальні, так і фінансові ресурси, які направляють мігранти з країн поточного проживання і працевлаштування до країн їх походження [18, с.75]. Д. Хольтз-Еакін, Н. Ніберг-Соренсен та інші дослідники стверджують, що під переказами також потрібно розуміти і ті речі (активи), які мігранти транспортують з собою при переміщенні з країни в країну (товари, техніку), адже вони також мають власний грошовий еквівалент [19, с. 1; 22, с. 4; 20, с. 48]. На думку О. Садовської досить часто перекази у товарній формі надходять на батьківщину мігрантів з комерційною метою. Так звані комерційні мігранти не переказують гроші додому, а купують на них товар в країні працевлаштування і ввозять його на батьківщину з метою реалізації і отримання ще більшого додаткового доходу [9, с. 53]. Водночас О. Садовська приходить до висновку, що до переказів також потрібно включати частину інвестицій, депозити та благодійні внески мігрантів [9, с. 48]. З її думкою погоджується Д. Рата, який зауважує, що перекази можуть замаскуватися під потоки капіталу, щоб уникнути оподаткування чи отримати певні податкові пільги. Наприклад, в Індії з цією метою до переказів відносять основну частину депозитів нерезидентів [21, с.172].

Аналіз літературних джерел свідчить, що багато фахівців визначає грошові перекази не тільки з точки зору соціального їх спрямування, але також як генератор соціально-економічних процесів в країнах-реципієнтах. Як зазначають Л. Катселі, Р. Лукас і Т. Ксеногіані, грошові перекази використовують як з метою споживання, так і інвестування, а також є частиною валютних надходжень, які мінімізують ризики та прояви нестабільності [20, с. 57]. Р. Варгас-Лундіус теж підтверджує, що грошові перекази — це не тільки кошти, які надходять з метою споживання і придбання товарів тривалого користування, це також інвестиційні ресурси, які використовують на будівництво інфраструктури в сільських місцевостях та фінансування девелоперських проектів [15, с. 2]. К. Крачун стверджує, що раніше в більшості теоретичних робіт грошові перекази розглядали лише з точки зору так званого "альтруїзму" і свідчили про поліпшен-

ня життєдіяльності рідних і близьких на батьківщині. На сьогодні автори все більше уваги приділяють визначенню грошових переказів з точки зору "власного інтересу". В цьому контексті К. Крачуна визначає грошові перекази як фінансові та матеріальні ресурси, які направляють в країну походження мігрантів з метою інвестиційного вкладення, примноження активів тощо [23, с. 5]. Н. Кудеярова навіть визначає грошові перекази як "імміграційні інвестиції", які не тільки підтримують сім'ї мігрантів на батьківщині, але і економіки їх рідних країн загалом [24, с.126]. Таким чином, А. Чимхову, Дж. Піззі і К. Піндер підсумовують, що грошові перекази можна визначити як приватну фінансову допомогу, яка не тільки направляє пряму у гаманці бідних домогосподарств у сільській місцевості, але також у відносно добре забезпечені сім'ї мігрантів на батьківщині з метою не тільки соціального забезпечення, також вкладення з перспективою отримання прибутку [25, с. 2].

Група вчених визначає грошові перекази також як важливе джерело макроекономічної стабільності в країнах, що розвиваються, і порівнює їх з основними складовими міжнародного ринку капіталу. Так, міжнародна неприбуткова організація Inter-American Dialogue визначає грошові перекази як важливий капітальний ресурс для багатьох країн, що розвиваються, який є значно важливішим для соціально-економічного розвитку, ніж прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, міжнародна технічна допомога або приватні корпоративні запозичення [26, с.3]. З цим твердженням повністю погоджується і Н. Спатафора, на думку якого, для багатьох країн, що розвиваються, грошові перекази являють собою найбільше джерело валютних надходжень, які є більш стабільними і антициклічними, ніж інші складові міжнародного ринку капіталу [27, с. 84]. М. Орозко, аналізуючи потоки грошових переказів в країни Латинської Америки, також визначає їх як кошти працюючих переважно у США мігрантів, що направляються в країни їх походження і становлять найбільше джерело іноземного капіталу, що залучається в цей регіон [28, с. 2]. При цьому Н. Спатафора розглядає грошові перекази як привабливий ресурс зовнішнього фінансування для країн, що розвиваються, який може прискорити соціально-економічний розвиток та зменшити прояви кризових явищ [27, с. 70]. А. Мансур і Б. Квілін стверджують, що трансферти мігрантів — це так званий амортизатор економічної та політичної напруги, ключовий чинник формування обмінного курсу і, як наслідок, загальної макроекономічної політики в малих відкритих економіках [29, с. 57—62]. О. Садовська, Р. Адамс і Р. Джонс, підсумовуючи вищезазначене, додають, що грошові перекази — важливий чинник не тільки знижен-

ня рівня бідності в країнах походження мігрантів, а необхідне джерело генерування економічних процесів, особливо в країнах з низьким рівнем розвитку валового продукту [9, с. 57; 30, с. 12; 31, с. 9]. Тому А. Алвіері, І. Хавінга та В.Хвідстен вважають, що грошові перекази можна визначити як механізм впливу міграції на економічний та соціальний розвиток їх рідних країн [32, с. 3].

Таким чином, грошові перекази є фінансовими, і матеріальними ресурсами, які особисто чи за дорученням передані чи переказані мігрантами рідним і близьким на батьківщину як з соціальною, так з інвестиційною метою забезпечення кращих умов життєдіяльності людей в країнах походження мігрантів.

Аналіз теоретичної бази визначень грошових переказів свідчить, що в їх основі переважно лежать такі характеристичні ознаки, як зміст грошових переказів (гроші, матеріальні ресурси), форма (спосіб переводу), характер утворення та здійснення переказу (трудоий дохід, соціальне призначення). Причому за змістом і формою грошових переказів, як правило, дослідники визначають кілька важливих складових: 1) грошові кошти; 2) матеріальні ресурси; 3) комерційні послуги. За характером грошові перекази включають: 1) кошти, призначені для поточного споживання, 2) кошти, призначені для покращення умов життєдіяльності домогосподарств; 3) кошти на приватну підприємницьку та господарську діяльність (інвестиції); 4) кошти на суспільні потреби (соціальні інвестиції); 5) кошти, які умовно і опосередковано є складовою валютних надходжень у платіжному балансі країни (суспільні стабілізаційні кошти). Водночас практично у кожному визначенні грошових переказів чільне місце займають такі характерні ознаки, як джерело (заробітки мігрантів в країні працевлаштування), призначення (для рідних і близьких на батьківщині) та рух, який закладений вже в самому слові "перекази" (тобто це кошти, які обов'язково мають пройти шлях від країни працевлаштування мігранта до місця призначення на його батьківщині).

Для з'ясування ідентичності грошових переказів поняттю капіталу важливе значення має аналіз приналежності основних характеристичних ознак грошових переказів різним видам та визначенням капіталу. На перший погляд, загальне визначення капіталу не дає підстав вважати його ідентичним грошовим переказам. Однак вже при проведенні аналізу різновидів капіталу та їх визначень стає зрозуміло, що таке застереження втрачає будь-яке підґрунтя. З цією метою нами проведені широкі дослідження літературних джерел (близько 50) визначення капіталу, які дали можливість з'ясувати біля 60 його різновидів, біля 40 загальних і технічних термінів, кожне з яких має від 3 до 10 характеристичних ознак. Далі

було здійснено класифікацію різних видів капіталу за властивими грошовим переказам характеристичними ознаками, тобто за змістом; формою; характером; джерелом; призначенням; рухом. При цьому під змістом розуміють певні властивості, характерні риси, які відрізняють явище, предмет від подібних явищ, предметів [8, с. 467]. Під формою розуміється спосіб існування змісту, його тип, внутрішня будова, структура, організація і зовнішній вираз [8, с. 1543]. Під характером розуміють сукупність визначальних властивостей, ознак якого-небудь предмета, його типові риси [8, с. 1556]. Під джерелом розуміють те, що дає початок чому-небудь, звідки черпається щось нове; вихідне начало [8, с. 291]. Під призначенням розуміють цілеспрямованість, мету створення, спосіб використання або застосування чого-небудь [8, с. 1116]. Під рухом розуміють процес розвитку, внаслідок якого відбувається зміна якості предмета, явища, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого [8, с. 1280].

Дослідження літературних джерел свідчать, що багато науковців визначають різні види капіталу, насамперед виходячи з його змісту і структури. Так, А. Воронович визначає декілька видів капіталу. Державно-монополітичний — капітал як поєднання різних капіталів, власниками яких є держава і корпорації [2, с. 338]. Капітал номінальний як запланована сума випуску акцій засновниками акціонерного товариства [2, с. 728]. Капітал оборотний як вартість яка повністю переноситься на новостворений продукт і повертається підприємцю у грошовій формі після реалізації товару [2, с. 728]. Капітал суспільний як сукупність індивідуальних, акціонерних, монополітичних та інших форм капіталу у їх взаємодії та взаємозалежності [2, с. 526]. Капітал чистий як величина акціонерної фірми, що перевищує її поточні зобов'язання [2, с. 730]. За таким принципом М. Азріліян наводить інші види капіталу. Капітал основний, як основні засоби, необхідні для здійснення виробничої діяльності [1, с. 333]. Капітал надлишковий як капітал, що перевищує попередній рівень для реалізації даного інвестиційного проекту [1, с. 279]. Визначення різновидів капіталу за змістом також використав І. Бланк, сформувавши чистий працюючий капітал як різницю між загальною вартістю оборотних поточних активів та сумою короткострокових фінансових зобов'язань підприємств [7, с. 163].

Таким чином, в основу класифікації багатьох видів капіталу та їх визначень покладено зміст капіталу. За цією характеристичною ознакою грошові перекази ототожнюються з поняттям "капітал". Адже змістом грошових переказів теж є кошти та матеріальні цінності мігрантів, з тією особливістю, що вони зароблені мігрантами в країні працевлаштування і призначені для підтримки домогоспо-

дарств рідних і близьких на батьківщині.

Наступною характеристичною ознакою, покладеною в основу визначення деяких різновидів капіталу, є форма. Форма завжди є суміжною зі змістом, і вони часто нерозривні у гносеології. За цією ознакою М. Азріліян визначає чотири види капіталу. Капітал гарантійний як ліквідна форма власності компанії, яка складає певний відсоток до зобов'язань [1, с. 333]. Капітал гнучкий як такий, що легко піддається заміщенню [1, с. 333]. Капітал декларований як капітал компанії, вказаний в установчих документах [1, с. 333]. Капітал короткостроковий як мобілізований на короткий строк з метою покриття додаткового попиту [1, с. 333]. А. Воронович також використовує форму як базову установу для визначення різних видів капіталу. Зокрема, капітал негативний як перевищення боргів компанії над її вартістю і майном [2, с. 728]. Капітал несплачений як придбана несплачена частина акцій акціонерами [2, с. 728]. Капітал лихварський, який функціонує у сфері обігу за рахунок високих відсоткових ставок [2, с. 176].

Отже, у багатьох випадках характеристичною ознакою визначення різних видів капіталу є його форма, тобто спосіб існування змісту, його структура. Ця характерна риса притаманна і грошовим переказам як форма існування змісту — грошових коштів і матеріальних цінностей.

Ще однією ознакою, покладеною в основу визначень деяких різновидів капіталу, є його характер. За цією характеристичною ознакою А. Воронович визначає капітал індивідуальний і промисловий. Індивідуальний капітал — характеризує відносини власності між найманими працівниками і власниками підприємств [2, с. 725]. Промисловий капітал — це сукупність економічних відносин між підприємцями і найманими робітниками у сфері безпосереднього виробництва [2, с. 728]. За цією ознакою М. Азріліян виділяє заморожений і диверсифікований капітал. Замороження капіталів — заборона на використання капіталу їх власниками до особливого дозволу [1, с. 257]. Диверсифікація капіталу — різностороннє вкладення капіталу [1, с. 183]. Сюди ж можна віднести і визначення А. Загороднього, Г. Вознюка і В.Партина щодо відмивання капіталу, що представляє кошти, з яких не сплачені податки, використані в комерційних цілях з метою їх подальшої легалізації [6, с. 56].

Тобто для перерахованих різновидів капіталу основною характеристичною ознакою є характер, який проявляється у сукупності визначальних властивостей, ознак і типових рис. В певній мірі ці ознаки відповідають визначенню грошових переказів.

Дуже поширеною характеристичною ознакою, яка використовується у визначеннях капіталу, є джерело

його походження. Наприклад, М. Азріліян сюди відносить низку різновидів капіталу. Капітал амортизаційний — призначений для відтворення основних засобів [1, с. 332]. Капітал акціонерний — утворюється за рахунок емісії акцій [1, с. 332]. Капітал венчурний — формується у вигляді фондів з різноманітних зовнішніх джерел; новий засіб фінансування ризикованого підприємництва [1, с. 333]. Капітал доданий — формується за рахунок переоцінки основних засобів в сторону збільшення їх вартості [1, с. 333]. Капітал оголошений — виручка від продажу акцій, які не мають номінальної вартості [1, с. 333]. Капітал сплачений — сума, отримана за випуск акцій на конкретну дату [1, с. 333]. Капітал іноземний — належить іноземним власникам [1, с. 333]. Капітал "розводнений" — акції, що являють собою право власності на активи із завищеною вартістю. [1, с. 334]. Капітал пайовий — ресурси, сформовані за рахунок внесених паїв [1, с. 334]. Чимало різновидів капіталу в цьому контексті наводить А. Воронович. Концентрація капіталу — поступове збільшення ресурсів внаслідок відтворення їх в процесі капіталізації частини прибутку [2, с. 5]. Капітал власний — вкладений власником і є різницею між сукупними активами фірми та її зобов'язаннями [2, с. 721]. Капітал позичковий — кошти, які надаються іншим особам на певний термін за обумовлену плату у вигляді відсотка [2, с. 784]. Капітал облігаційний — сформований за рахунок випуску та продажу облігацій [2, с. 728]. Капітал першого рівня (базовий) — капітал, що складається з оплаченого статутного капіталу, резервного капіталу, нерозподілених прибутків та інших фондів [2, с. 728]. Капітал приватний — належить окремій особі або групі людей [2, с. 728]. А. Загородній, Г. Вознюк і Г. Партин, виходячи з ознаки джерела, пропонують ще такий різновид як прирощення капіталу — збільшення ресурсів внаслідок продажу активів за вищою ціною, ніж було придбано [6, с. 395].

Отже, наведені визначення різновидів капіталу мають спільну характеристичну ознаку — джерело свого існування. Ця ознака є визначальною і для грошових переказів, зокрема, трудові доходи мігрантів, які за вираховуванням витрат на проживання в країні працевлаштування направляють в країні їх походження. За цією характеристичною ознакою дуже багато різновидів капіталу цілком відповідають визначенню грошових переказів.

Дослідження різновидів капіталу дозволили з'ясувати, що багато вчених використовують таку характеристичну ознаку як призначення. За цією ознакою І. Азріліян теж дає цілу низку визначень різновидів капіталу. Капітал авансований — придбання засобів виробництва і робочої сили з метою отримання прибутку [1, с. 332]. Капітал буферний — запас товарів, накопичений для стабілізації цін та

пропозицій на ринку [1, с. 332]. Капітал змінний — авансовані витрати на придбання робочої сили, які змінюють свою вартість у процесі виробництва [2, с. 724]. Капітал постійний — витрати на придбання засобів виробництва які є незмінними і переносяться на створення інших продуктів [1, с. 9]. Капітал резервний — частина власних коштів підприємства, що використовується для покриття втрат від операційної діяльності [1, с. 334].

Λ. Воронович в цьому контексті також наводить капітал банківський — вкладений акціонерами у банківську діяльність [2, с. 88].

Різні види капіталу, визначені за призначенням, характеризуються цілеспрямованістю його використання. Ця характерна риса є однією з визначальних у використанні грошових переказів мігрантів, зокрема призначення коштів для підтримки життєдіяльності рідних і близьких на батьківщині. Це дає підстави інтерпретувати грошові перекази як різновид капіталу.

Ще однією характеристичною ознакою визначення різновидів капіталу є рух. Дослідження свідчать, що класифікації різних видів капіталу за цією ознакою приділено значну увагу. Велику їх кількість наводить М. Азріліян. Капітал інвестиційний — вкладений у довгострокові проекти [1, с. 333]. Вкладення капіталу — сукупність витрат, направлених на створення та відтворення основних засобів [1, с. 108]. Іміграція капіталу — притік в країну іноземного капіталу [1, с. 289]. Втеча капіталу — швидке переміщення капіталу з метою отримання прибутку на курсах валют, а також через несприятливий валютний стан в країні [1, с. 67]. Імобілізація капіталу — вилучення з основного бізнесу з метою вкладення в інші проекти; перетворення капіталу компанії в капітал приватних підприємців; вкладення оборотних коштів в малоліквідні цінності [1, с. 289]. Нагромадження капіталу — вкладення коштів в основний капітал з метою розширення обсягів виробництва та отримання вищих прибутків [1, с. 505—506]. Споживання капіталу — процес зношення ресурсу впродовж певного періоду внаслідок зменшення його вартості [1, с. 449]. Відтворення капіталу — постійне відновлення ресурсу [1, с. 199]. Рух капіталу — кругообіг та обіг матеріальних і грошових ресурсів; переміщення ресурсів з одних країн в інші [1, с. 408].

Λ. Воронович і Г.Белова виділяють інші, не менш важливі, різновиди капіталу. Капітал іммобілізований — перейшов від власності компанії у приватну власність [2, с. 725]. Вивезення капіталу — вивезення грошей або товару з метою виробництва і привласнення монополю високих прибутків [2, с. 183]. Накопичення капіталу — використання доданої вартості у вигляді капіталу або оборотне перетворення доданої вартості у капітал [5, с. 12]. Перерозподіл капіталу — мобілізація, розподіл і пере-

Рис. 1. Методологічна схема ідентифікації грошових переказів як різновиду капіталу

розподіл фінансових коштів між її сферами і секторами [5, с. 32]. Перелік також можна поповнити визначеннями А. Загороднього, Г. Вознюка і Г. Партіна. Відтік капіталу — переміщення коштів в інші країни з метою інвестування, надання позик, закупівлі матеріалів чи придбання фінансових активів [6, с. 109]. Кругообіг капіталу — безперервний рух капіталу під час якого він набуває грошової чи товарної форми та повертається до свого вихідного пункту [6, с. 261]. Міграція капіталу — переміщення ресурсів з метою більш прибуткового його вкладення [6, с. 294]. Використання капіталу — процес реалізації капіталу як економічного ресурсу в операційній та інвестиційній діяльності [6, с. 87]. Переливання капіталу — переміщення капіталу з однієї галузі в іншу чи в іншу сферу діяльності [6, с. 112].

Отже, для визначення багатьох різновидів капіталу, в основу покладена характерна риса, яка проявляється у русі коштів. Така ознака є дуже характерною і для грошових переказів, адже в самому ключовому слові "перекази" вже закладено поняття руху.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Таким чином, комплексне дослідження ґносеології формування різновидів капіталу дозволило з'ясувати їх основні характеристичні ознаки і їх відповідність основним характеристикам грошових переказів. Порівняння визначення грошових переказів, з ґносеологічної точки зору, свідчить про наявність спільної економічної природи та теоретичної бази з визначенням капіталу. Це дає можливість утвердитись в ідентичності цих визначень за змістом, формою, характером, джерелом, призначенням і рухом цих категорій. На рис. 1. представлено узагальнюючу схему визначення характеристичних ознак капіталу, відповідність його різновидів та їх відповідність характеристичним ознакам грошових переказів. Звідси очевидно, що грошові перекази можна інтерпретувати як окремий різновид міжнародного ринку капіталу, зокрема як міграційний капітал. Основу міграційного капіталу складають доходи мігрантів, які, за вираховування витрат на їх перебування в країні працевлаштування, направляються на батьківщину і використовуються для підвищення економічного та соціального рівня життєдіяльності як мігрантів, так і країни загалом. При цьому визначення міграційного капіталу виходить насамперед з джерела, форми, руху і призначення грошових переказів. Вони презентують не просто отриману за кордоном заробітну плату, а частину заощадженого доходу, призначеного для розвитку рідних домогосподарств, в тому числі шляхом інвестиційних витрат і вкладень, тобто виконують капіталоутворюючу функцію.

Література:

1. Экономический словарь. Под ред. М.Азрилияна. — М.: Институт новой экономики. — 2007. — 1152 с. — С. 332.
2. Економічна енциклопедія. Під ред. А. Воронович. — К.: Видавничий центр "Академія". — 2000. — 1350 с. — С. 88.
3. Тарасова С.В. Інвестиційний менеджмент: конспект лекцій. — М.: Приор-Атлантик. — 1998. — 388 с. — С. 64.
4. Insight human capital: how what you know shapes your life. Prepared by OECD — Paris: OECD publications. — 483 p. — P. 16.
5. Белова Г. Капітал не має географічного походження. Інтернет видання "Бізнес-Україна" від 17.05.07.
6. Загородній А., Вознюк Г., Партин Г. Інвестиційний словник. — Львів: Бескид Біт. — 2005. — 512 с. — С. 215.
7. Бланк И. Стратегия и тактика управления финансами. — К.: Адеф-Украина. — 1996. — 163 с. — С. 27.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2007. — 1736 с.
9. Садовская Е. Денежные переводы трудовых мигрантов: динамика, роль в мигрантских домохозяйствах и сообщениях Центральной Азии // Труд в Казахстане. — 2006. — №4. — С. 48—60.
10. Roberts B. Remittance in Armenia: size, impacts and measures to enhance their contribution to development. USAID Project. Yerevan. — 2004. — 64 p.
11. Orozco M. Sending money home. Can remittances reduce poverty? // Id 21 insight. — # 60. — January. — 2006. — P. 1-2.
12. Ван Доорт Дж. Миграция, денежные переводы и развитие. Программа социального финансирования. — Женева: МОМ. — 2003. — С. 81—89.
13. Cora Evans A., Klachn J. A technical guide to remittances. World Council of credit unions, Inc. — 2004. — 17 p.
14. Andreassen A. Remittance service providers in the United States: how remittance firms operate and how they perceive their business environment. #37600 Prepared by World Bank. Washington D.C.: The WB Publications. — 2006. — 67 p.
15. Vargas-Lundius R. Remittances and rural development. Latin America and Caribbean division. Prepared by IFAD. Rome: IFAD Publications. — 2003. — 20 p.
16. Ratha D. Migrant remittances as a source of development finance. World migration 2005. Cost and benefits of international migration. New-York: IOM. — 2005. — P. 269-277.
17. Cuc M., Lundback E., Angelovska-Bezoska A., Ruggiero E., Bouton L, Sandu M. Republic of Moldova: selected issues. IMF country report # 05/54. Washington D.C.: IMF Publications. — 2005. — 64 p.

18. Balance of Payments Manual. Ed. by J. McLenaghan. — Washington D.C.: IMF Publications. — 1993. — 188 p.
19. Holtz-Eakin D. Remittances: international payments by migrants. A CBO paper (series on immigration). — Washington D.C.: US Congress, Congressional Budget Office. — 2005. — 19 p.
20. Katseli L., Lucas R., Xenogianni T. Effects of migration on sending countries: what do we know? International symposium on international migration and development. — Turin: UN Secretariat. — 28-30 June 2006. — 90 p.
21. Ratha D. Workers' remittances: an important and stable source of external development finance. Global development finance 2003. Prepared by World Bank. Washington: The WB Publications. — 2003. — 490 p.
22. Nyberg Sorensen N. The development dimension of migrant remittances // Migration policy research. — #1. — June 2004. — 33 p.
23. Craciun C. Migration and remittances in the republic of Moldova: empirical evidence of microlevel. — Kyiv: National University "Kyiv-Mohyla Academy". — 2006. — 51 p.
24. Кудеярова Н. США: законодательный барьеры и латиноамериканская иммиграция // Латиноамериканские диаспоры в США / Под ред. Б.Коваля и С.Семенова. — М.: Наука. — 2003. — 280 с.
25. Chihown A., Piesse J., Pinder C. Assessing the impact of migrant workers' remittances on poverty. London: EDIAS Conference. — 24-25 November 2003. — 32 p.
26. All in the family: Latin America's most important international financial flow. Report of the Inter-American Dialogue task force on remittances. Washington D.C. — 2004. — P. 3.
27. Balance of payments yearbook 2004. Prepared by IMF. Washington D.C.: IMF Publication. — 2005. — 320 p.
28. Orozco M. Remittances to Latin America and the Caribbean: issues and perspectives on development. Washington D.C.: Summits of the Americas. — 2004. — 41 p.
29. Mansoor A., Quillin B. Migration and remittances. Eastern Europe and the former soviet union. Prepared by World Bank. Washington D.C.: WB Publications. — 2007. — 214 p.
30. Adams R. The effects of international remittances on poverty, inequality and development in rural Egypt. Research report #86. Washington D.C.: International food policy research institute. — 1991. — 73 p.
31. Jones R. Remittances and inequality: a question of migration stage and geographic scale // Economic geography — # 74. — 1998. — P. 8—26.
32. Alvieri A., Havinga I., Hvidsten V. Definition of remittances and relevant BPM5 flows. Issue paper of UN Statistics division. — Washington D.C.: UN Publications. — 2005. — 9 p.

Стаття надійшла до редакції 06 лютого 2009 р.